

«Юзівська кадрили». 2011 і 2013 роках, був головою Державної екзаменаційної комісії хореографічного відділення Дніпропетровського театральнo-художнього коледжу.

Крок за кроком, подія за подією формувала балетмейстерську унікальність, самобутність та особистість балетмейстера, педагога, керівника хореографічного колективу Білошкурського Володимира Степановича, фахівця своєї справи, доводячи правдивість вислову: велике складається з малого.

Література

1. Білошкурський В. С., Шалапа С. В., Перепелкін В. В. Танцювальне мереживо Полтавського краю : збірник хореографічних матеріалів. – К. : НАКККіМ, 2014. – 268 с.
2. Зорецвіт у Польщі // Кременчуцький машинобудівник. – № 45. – 1984. – 16 листопада.
3. Зоряний цвіт танцю // Кременчуцька зоря. – № 156. – 1984. – 29 грудня.
4. Станішевського Ю. О. «Горлиця» / Ю. О. Станішевський // Музика. – № 2. – 2008. – Березень-квітень.
5. Станішевського Ю. О. Ой, красуне, «Горлиця» / Ю. О. Станішевський // Урядовий кур'єр. – № 29 (3689). – 2008. – 14 лютого.
6. Танцю звіт зоревий // Зоря Полтавщини. – № 5. – 1985. – 6 січня.
7. Яскраві барви зорецвіту // Комсомолец Полтавщини. – 1985. – 2 квітня.
8. Художній керівник // Кременчуцька зоря. – № 115. – 1985. – 21 вересня.
9. Tanczy «Zorecwit» (Танцює «Зоре цвіт») // Glos Pomorza («Голос Помор'я»). – Кошалін, Слупськ. – 1984. – 9 листопада.
10. Ще один народний // Кременчуцька зоря. – № 63. – 1985. – 25 травня.
11. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/350-12>

УДК 37.015.31 : 7.071.1 (477.8) “19/20”

Мережко Ю. В., Джурко В. Л.

ХУДОЖНЬО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВОКАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

В статье рассматривается проблема художественно-воспитательного потенциала вокального наследия западноукраинских композиторов конца XIX – начала XX столетия. Проведен музыковедческий анализ творчества плеяды ведущих композиторов прошлого и выделены характерные признаки их наследия. Особое внимание уделяется творчеству таких композиторов, как А.Вахнянин, О.Нижанкивский, Ф.Колесса, лучшие произведения которых являются ценным достоянием отечественной музыки.

Ключевые слова :художественно-воспитательный потенциал, вокальное наследие, западноукраинские композиторы.

The article deals with the problem of artistic and educational potential of the vocal heritage of Western composers of the late XIX - early XX century. Musicological analysis of the works carried out galaxy leading composers of the past and highlights the characteristics of their heritage. Particular attention is given to the works of such composers as A.Vahnyanin, O.Nizhankivsky, F. Kolessa, the best works are yavlyayutsya valuable asset of national music.

Keywords: artistic and educational potential, vocal heritage, Western Ukrainian composers.

У час подолання внутрішньої політичної, соціальної та релігійної роз'єднаності українського народу визначилась проблема жорстокості та невихованості як дорослих, так і дітей, що стало однією з найбільших глобальних та болючих проблем нашого суспільства. Це спричинило виникнення інтересу до художньо-виховного потенціалу вокальної спадщини українських композиторів. Дослідження даної проблеми має розглядатися як один з можливих засобів духовного виховання учнів на уроках музики та у позаурочний час.

Актуальність дослідження підтверджується результатами вивчення наукової літератури з культурології, історії, мистецтвознавства, музичної педагогіки. Дана проблематика цікавила таких науковців як: В.В. Белікова, Б.П. Гнедь, А.І. Іваницький, Л.О. Кияновська, Л.М. Кузнецова, О.В. Михайличенко, Г.А. Скрипник, І.В. Фрайт, К.І. Шамаєва, О.Я. Шреєр-Ткаченко та ін.

Мета даної статті полягала у з'ясуванні сутності художньо-виховного потенціалу вокальної спадщини західно-українських композиторів (кінця ХІХ– початку ХХ ст.); визначенні характерних ознак національного пісенного доробку композиторів минулого.

Аналіз науково-методичної літератури допоміг з'ясувати наступні вихідні положення.

Музично-пісенна спадщина українського народу високохудожня за змістом, глибоко емоційна і різнобічна за засобами виразності, здатна викликати співпереживання, радість, смуток, гнів і непримиренність. Висока художність і доступність надають українській музиці великого педагогічного значення. Найкращі її зразки допомагають виховувати в особистості високі моральні, художньо-естетичні, світоглядні якості, розвивають інтерес до самого музичного фольклору, художній смак, фантазію, природні обдарування.

У кінці ХІХ століття розпочав свою творчу діяльність талановитий композитор, диригент, педагог, громадський діяч та письменник *І. І. Воробкевич (1836-1903)*. Композитор працював у багатьох жанрах (опери, оперети, створював хори, солоспіви, ансамблі). За основу своєї пісенної лірики митець брав народну пісню. Тематика, мелодичні інтонації, ритміка, форма його творів впливала саме з народних українських пісень. Працюючи довгі роки зі шкільною молоддю, І. Воробкевич дуже добре знав вокальні смаки дітей та юнацтва. «Скарбничка» української музично-методичної літератури з появою пісенників композитора значно поповнилася, зокрема, єдиними на той час на Буковині посібниками для вчителів музики, які містили репертуар для класних занять, шкільних вечорів, святкових виступів.

Романси «Соловій-Чародій», «Ти шинкарко моя», збірник пісень у трьох частинах «Співаник для шкіл народних» та інші твори характеризують Воробкевича як автора-імпресіоніста, неокласика, який зображує у своїх творах побут народу, торкається морально-психологічних питань: виховання в учнів пошани до праці, патріотичного ставлення до Батьківщини, любов до природи та краси рідного краю.

Відмінними ознаками пісенної спадщини композитора були: різноманітна тематика пісень, глибокий патріотизм, опора на народно-пісенну творчість, проста мелодика та гармонічна фактура, не складні розміри й ритми тощо. Саме ці особливі властивості забезпечили пісням Воробкевича велику популярність.

В. Г. Матюк (1852-1912) – композитор, розквіт творчої діяльності якого припадає на другу половину ХІХ століття, спадкоємець традицій «галицької композиторської школи». В. Матюк – автор відомих солоспівів, у яких спостерігаються характерні риси його мелодики – виразність, наспівність, інтонаційна близькість до народної пісні, зручність для виконання. Перевага лірико-споглядального характеру вокальної музики підкріплюється мелодичною яскравістю, витонченістю нюансів, щирістю почуттів композитора.

Упродовж більш як сторіччя серед гуртків ансамблевого співу залишається популярним його вокальний твір «Крилець сокола дай», у якому передаються інтимні людські почуття та мальовничо зображується мелодійною гармонією краса нашої Батьківщини. Серед багатьох солоспівів В. Матюка вирізняються «Ой плакав я впросонню», «Ти маєш брильянти й перли», «Прощальна пісня» на слова Г. Гейне, «Веснівка» на текст Шашкевича та інші.

Творча спадщина В. Матюка є кроком вперед у розвитку української музики. І хоча у деяких творах відчуваються впливи німецької та італійської оперної музики, але за стильовими ознаками вони близькі до вокальної творчості М. Вербицького; його твори досить індивідуальні, оригінальні, творчо переосмислені.

Особливої уваги заслуговує вокальна творчість українського композитора останньої третини ХІХ сторіччя *А. К. Вахнянина (1841-1908 рр.)*. З появою на музично-культурному обрії цього митця західноукраїнська музична культура поповнилася ще одним талановитим композитором, музикознавцем, диригентом, письменником, публіцистом, активним громадським та політичним діячем.

А. Вахнянина справедливо вважають автором першої західно української опери. Національний колорит, багатий мелодизм опери, барвистість, відмінні відчуття музичної драматургії роблять його оперу «Купало» «ною», цікавою для слухачів не тільки минулого століття, а і для шанувальників нашого часу. Композитор вміло передає широкий спектр почуттів героїв опери. Важливо й те, що композитор у своїй опері намагається передати не тільки правдиві характеристики окремих персонажів, а ще й робить спробу узагальнити образ усього українського народу, що досягається включенням в оперу самобутніх народних сцен (хороводів, купальських ігор тощо).

Ще одним композитором, який репрезентує романтичний художній світогляд, опертий на національні традиції, є *Остан Нижанківський (1863-1919)* – композитор, хоровий диригент, збирач та аранжувальник українських народних пісень, громадський діяч, прихильник та послідовник творчих принципів М. В. Лисенка.

Дуже відомими стали його обробки народних пісень, які композитор збирав у окремі «В'язанки», вибудовані за принципом контрастного зіставлення. Його вокальна спадщина насичена сильними драматичними почуттями, різкими контрастами, яскравою грою барв.

Характерною ознакою вокальної спадщини О. Нижанківського, перш за все, є уміла передача широкого спектру емоційних настроїв (драматичних, трагічних, лірично-ідилічних) за допомогою мелодичної лінії і фортепіанного супроводу. Аналізуючи вокальну музику Нижанківського, слід підкреслити, що його творчість пронизана не лише романтичними художніми віяннями, а ще й новітніми західноєвропейськими художніми тенденціями – експресіонізмом, імпресіонізмом, неокласицизмом. Такі відомі вокальні «перли» як солоспіви на слова Т. Г. Шевченка «Минули літа молодії», «Вітер в гаю нагинає» та інші, найкращим чином розкривають індивідуальний стиль композитора (народнопісенність, наспівний мелодизм, фортепіанний супровід та інше).

В історії західно української музики значною постаттю є Філарет Колесса, який вже в тридцяті роки ХХ століття належав до митців-новаторів, що робили у своїй музичній творчості сміливі спроби нетрадиційного трактування фольклору. *Ф. М. Колесса (1871-1947)* - композитор, фольклорист, музикознавець, літературознавець. Сучасний науковець Л. Кияновська вважає: «Його творчість стала наче своєрідним центральним пунктом тріади галицьких композиторів, котрі протягом двадцятого сторіччя відкрили нові шляхи у синтезі народнопісенних засад з сучасною системою музично-виразових засобів: Барвінський-Колесса-Скорик» [1, 20].

Цікавими будуть обробки волинських народних пісень, які він зібрав, записав та видав у збірці «Обрядові пісні» у 1973 р. Це такі обробки, як «Ой ти лучино», «Ой травко, муравко», «Кругом женчики, кругом» та інші, що розкривали багато тем, актуальних і в наш час. Літературний текст цих обробок розповідає про взаємини між закоханими людьми, між дітьми та батьками, передається широка палітра почуттів: кохання, чекання відповідного почуття, туга, скорбота та інші, які виникають у стані закоханості. Саме у цих вокальних мініатюрах композитор намагався відійти від традиційних романтичних тенденцій того часу, натомість підкреслював терпкий аромат гуцульського фольклору завдяки щедрій на розспіви мелодії, мінливій ритміці, багатій динаміці. Такі риси новаторства виразових засобів чітко простежуються не тільки у вокальній а й у фортепіанній спадщині композитора.

Особистої уваги заслуговує творча спадщина *Я. В. Барнича (1896-1967)*– українського композитора, диригента, педагога, скрипаля, громадського діяча, життєвий та творчий шлях якого охопив останні роки ХІХ–першу половину ХХ століття. Композитор приділяв велику увагу такому новому жанру в музичному мистецтві як пісня-танго. Такі його пісні-танго як Барнича («Ой, соловію», «Хлопче мій, хлопче», «Гуцулка Ксеня»), розраховані на різний вік слухачів.

Композитор активно працював і у галузі української оперети, яка у свій час була вилучена взагалі з нашої культури. У національну музику композитор увійшов як основоположник модерної української оперети. «Дівча з Маслосоюзу», «Шаріка», «Пригода в Черчі», «Гуцулка Ксеня» – оперети, яким притаманний національно-демократичний характер. Приділяючи значну увагу таким «демократичним» жанрам як пісня-танго та оперета, які призначались широким масам людей, Я. Барнич намагався надати їм виразно

національного характеру. Саме такий підхід до композиторських ідей може зацікавити старшокласників, надихнути на ознайомлення із вокальними творами цього композитора. Незважаючи на те, що музичні твори Я. Барнича як і його співвітчизників, нищились у міжвоєнні роки, все ж таки вони пережили часи лихоліть і залишилися «живими» до нашого часу. Творчу спадщину Я. Барнича необхідно знати як одну із сторінок національної музичної культури і поширювати знання про його композиторський доробок серед учнівської молоді.

Підсумовуючи вищевикладений матеріал слід зазначити, що вокальна спадщина українських композиторів кінця XIX– початку XX століття містить великий художньо-виховний потенціал, який ґрунтується на таких характерних ознаках: глибина і гуманістична спрямованість художнього змісту, прагнення глибоко та правдиво відтворити в музиці літературний текст, опора на фольклорну основу; тонка психологізація музичних образів, виразне їх образно-емоційне розгортання; розмаїття жанрово-стильової палітри; естетична довершеність музичної мови.

Література

1. Іваницький А. І. Українська народна музична творчість : посібник для вищих та середніх учбових закладів / А. І. Іваницький. – К. : Музична Україна, 1990. – 336 с.
2. Історія української дожовтневої музики / [упор. О. Я. Шреєр-Ткаченко]. – К. : Музична Україна, 1969. – 584 с.
3. Історія української музики : у 6 т. / [редкол. : Г. А. Скрипник (голова) та ін.] ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – К. : НАН України, 2009. – Бібліогр. в підрядк. прим. – ISBN 966-02-3165-2.
4. Т. 2 : XIX ст. – 2009. – 800 с. – Імен. покажч. : 769–794 с. – ISBN 978-966-02-5276-9.
5. Потебня О. О. Естетика : поетика слова / О. О. Потебня. – К. : Мистецтво, 1985. – С. 174.

УДК: 780.614.332:303.425.5(477.82)

Ярмола В.

МУЗИЧНО-ЕТНОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СКРИПКОВОЇ МУЗИКИ НА РІВНЕНСЬКО-ВОЛИНСЬКОМУ ПОЛІССІ

На основе печатных источников, а также архивных материалов ведущих образовательных учреждений Киева, Львова, Ровно и частных музыкальных коллекций фольклористов, освещается история исследования традиционной скрипичной музыки на Ровенско-Волинском Полесье. За период 1967-2006 лет разными собирателями на указанной территории были опрошены 59 традиционных скрипачей и зафиксировано от них около 1650 произведений в разных формах их исполнения.

Ключевые слова: скрипач, скрипичная музыка, Ровенское и Волинское Полесье, архив, фольклорист, ансамбль.

The paper covers history of researching the traditional violin music at the Rovno-Volhynia Polissia (Woodland). It is based of published sources, as well as archival materials of the leading educational institutions in Kyiv, Lviv, Rivne and private music collection of folklore. The different folklorists during 1967-2006 years at that territory were interviewed 59 traditional fiddlers and recorded them about 1650 works in various forms of performance.

Keywords: violinist, violin music, Rivne and Volyn Polissia, archive, folklorist, ensemble.

Українська народно-інструментальна творчість, зокрема скрипкова, дедалі більше зазнає різного роду руйнувань і поступово згасає взагалі. Нажаль, вона залишається ще мало вивченою ділянкою вітчизняної фольклористики, хоча скрипка, починаючи з XVI ст., займала головне місце в музичній традиції нашого народу.